

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020. gadam īstenošanas ietekmes uz vidi monitoringa ziņojums

Plānošanas dokumenta un monitoringa ziņojuma izstrādātājs – Zemkopības ministrija, kontaktinformācija: Ilze Silamiķe, Meža departamenta Meža nozares stratēģijas un atbalsta nodaļas vadītāja vietniece, t. 67027635, Ilze.Silamikele@zm.gov.lv.

2015. gada 5. oktobrī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 611 tika apstiprinātas Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.–2020. gadam (turpmāk – Pamatnostādnes).

Pamatnostādnes tika izstrādātas, lai veicinātu meža nozares attīstību un racionāli izmantotu meža un meža nozares potenciālu Latvija 2030 un Nacionālajā attīstības plānā 2020 izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Pamatnostādnēs izvirzīti trīs meža nozares attīstības politikas mērķi:

1. mērķis: Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta;
2. mērķis: Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga, ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām;
3. mērķis: Meža un saistīto nozaru attīstībai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis.

Katram mērķim izstrādāti rīcības virzieni mērķa sasniegšanai un definēti politikas rezultāti.

Pamatnostādņu īstenošanas ietekmes uz vidi monitoringa ziņojums izstrādāts, ņemot vērā likumu “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, Vides pārraudzības valsts biroja 2015. gada 16. jūlija atzinumu Nr.7 “Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam Vides pārskatu” un saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 23. marta noteikumiem Nr. 157 “Kartība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Pamatnostādņu Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumā norādīts, ka ar pamatnostādņu mērķu sasniegšanu saistītie pasākumi un uzdevumi tieši vai netieši saistīti ar ietekmi uz vidi - meža resursu stāvokli, meža kā dabas kapitāla vērtību un meža ieguldījumu SEG emisiju piesaistē.

Monitoringa priekšmets	Plānošanas dokumenta/ SIVN uzdevumi, plānotais stāvoklis/ normatīvos aktos noteikts	Rezultāti, situācijas raksturojums	Komentāri
Vides (dabas) faktori			
Ietekme uz meža resursiem Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana	<p>1.1.1.3. Uzturēt aktuālu informāciju par meža resursiem un zemes izmantošanu;</p> <p>1.1.1.4. Paaugstināt publiski pieejamo pakalpojumu kvalitāti meža īpašniekiem;</p> <p>1.1.1.5. Kontrolēt mežu apsaimniekošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām;</p> <p>1.1.1.6. Nodrošināt stabilu un prognozējamu koksnes resursu pieejamību koksnes, tostarp kurināmās koksnes, produktu ražošanai.</p>	<p>Saskaņā ar Nacionālā meža monitoringa datiem (NMM) mežs klāj 3285 tūkstošus hektārus. Meža platība Latvijā salīdzinājumā ar pagājušā gadsimta pirmo pusi ir dubultojusies un augoša tendence saglabājusies arī pēdējā desmitgadē.</p> <p>Koksnes ieguvei bez saimnieciskās darbības ierobežojumiem 2018. gadā pieejami 3078, 4 tūkstoši ha meža, 2015. gadā tie bija 3052 tūkstoši ha. Turpinās arī kopējā koksnes krāja mežā pieauguma tendence, 2014.-2018. gadā sasniedzot 679 milj. m³. Minētās tendences liecina par meža resursa stabilu pieejamību Latvijā un pozitīvu tā perspektīvu nākotnē.</p>	

<p>Ietekme uz bioloģisko daudzveidību Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana</p>	<p>1.1.3.1. Iegūt, uzturēt un regulāri novērtēt zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību;</p> <p>1.1.3.3. Nodrošināt kompensācijas meža īpašniekiem par bioloģisko daudzveidību veicinošiem mežsaimnieciskās darbības aprobežojumu rezultātā radītiem zaudējumiem;</p> <p>1.1.3.4. Veicināt mistrotu mežaudžu ieaudzēšanu neizmantotajās LIZ;</p> <p>1.1.3.5. Izstrādāt un normatīvajos aktos noteikt īpaši aizsargājamo meža un ar mežu saistīto biotopu definīcijas un kvalitātes noteikšanas kritērijus;</p> <p>1.1.3.6. Izvērtēt un noteikt īpaši aizsargājamo sugu, meža un ar mežu saistīto biotopu aizsargājamo platību īpatsvaru;</p> <p>1.1.3.7. Veikt īpaši aizsargājamo meža un ar mežu saistīto biotopu kartēšanu;</p> <p>1.1.3.8. Izstrādāt optimālos ĪADT, mikroliegumu, to buferzonu un vides un dabas resursu aizsargjoslu apsaimniekošanas nosacījumus (režīmus).</p>	<p>2019.gada sezonā uzsākta meža bioloģiskas daudzveidības novērtēšana nacionālā meža monitoringa ietvaros, iedibinot jaunu meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšanas sistēmu.</p> <p>Atbalsts¹ meža ieaudzēšanai tiek piešķirts tikai mistraudžu veidošanai.</p> <p>Nodrošināta meža apsaimniekošanas atbilstība dabas aizsardzības normatīvo aktu prasībām 100% apjomā, meža apsaimniekošanā saudzēti un saglabāti bioloģiski nozīmīgi meža struktūras elementi. Sagatavoti grozījumi Sugu un biotopu aizsardzības likumā un uz tā pamata izdotajos MK noteikumos: “Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”.</p> <p>ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes</p>	
---	---	--	--

¹ MK 2015.gada 4.augusta noteikumi nr.455 <https://likumi.lv/ta/id/275943-kartiba-kada-pieskir-administre-un-uzrauga-valsts-un-eiropas-savienibas-atbalstu-pasakuma-ieguldijumi-meza-platibu-paplasinasana>

		<p>apzināšana – kartēšana, uzsākta 2016. gada sezonā un meža apsekošana noslēdzās 2019.gada sezonā. VARAM informatīvo ziņojumu par kartēšanas rezultātiem un to tālāku pielietojumu plāno iesniegt Ministru kabinetā līdz 2019. gada 31.decembrim², ietverot informāciju arī par ES nozīmes īpaši aizsargājamo meža un ar mežu saistīto biotopu izplatību un kvalitāti valstī.</p> <p>Vērtējot saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem “Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kartība³”, kritērija – <i>Meža ekosistēmas bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša uzlabošana</i>, indikatoru vērtības 2018. gadā kopumā saglabājušās stabilas - koku sugu skaits Latvijas mežaudzēs saglabājies nemainīgs, mežaudžu sadalījuma dinamikā pēc atjaunošanas veida dominē dabiski atjaunotas mežaudzes,</p>	
--	--	---	--

² Ministru kabineta 2015. gada 3. novembra protokollēmuma Nr. 57 59§ 5.punkts <https://likumi.lv/doc.php?id=277659>

³ MK 2013. gada 7. maija noteikumi nr.248 <https://likumi.lv/doc.php?id=256891>

		Latvijas mežaudžu dabiskuma rādītāji – cilvēka neskartas mežs, introducētu koku sugu mežaudzes saglabājušies nemainīgi, pēdējā piecgadē pieaugušas plantāciju mežu platības, atmirušās koksnes apjoms mežā, lai arī samazinājies pēdējā piecgadē, joprojām augsts – 19,6 m ³ /ha, kas ir ievērojami virs vidējā Eiropā ⁴ . Indikatoru vērtību tendences liecina par bioloģiskās daudzveidības stabilitāti mežā.	
Ietekme uz klimata pārmaiņām Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana	1.1.1.1. Atbalstīt un īstenot meža vērtības palielināšanas pasākumus (jaunaudžu kopšana, neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, meža atjaunošana ar Latvijā iegūtu augstvērtīgu meža reproduktīvo materiālu, meža infrastruktūras izveide un uzturēšana) un nodrošināt meža apsaimniekošanas CO ₂ piesaistes mērķa izpildi; 1.1.1.2. Uzlabot meža ilgtermiņa ieguldījumu globālajā oglekļa apritē.	Mežainuma un krājas pieauguma palielināšanās stabili un pozitīvi ietekmē CO ₂ piesaisti un oglekļa uzkrāšanos meža ekosistēmā. Meža apsaimniekošana un meža produktu izmantošana dod būtisku ieguldījumu Latvijas kopējās klimata politikas īstenošanā. Pārdomāti apsaimniekojot mežu, iespējams optimizēt meža CO ₂ piesaistes potenciālu, oglekļa uzkrājumu meža ekosistēmā, kā arī uzlabot	

⁴ State of Europe's Forests 2015, 147. lpp <https://www.foresteurope.org/docs/fullsoef2015.pdf>

		<p>mežaudžu pielāgošanos sagaidāmo klimata pārmaiņu radīto risku pieaugumam. Sekmīgi īstenota meža vērtības palielināšana, tostarp uzlabojot CO₂ piesaisti mežaudzēs. Izopto jaunaudžu platības privātajos mežos vairāk kā 6 reizes pārsniedz plānoto līdz 2018. gadam, arī neproduktīvo mežaudžu platību samazinājums kā privātos tā valsts mežos vairākkārt pārsniedz plānoto. Kopā visos mežos izopti 193 tūkst. ha jaunaudžu un neproduktīvo mežaudžu platība samazinājusies vairāk kā par 6000 ha. Tomēr meža ekosistēmas CO₂ piesaistes potenciāls nav pilnībā izmantots, saglabājoties pieaugušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvara pieaugumam, samazinās CO₂ piesaistes intensitāte mežaudzēs, it sevišķi to potenciāls nākotnē.</p>	
<p>Sociālie faktori Iedzīvotāji (veselība/drošība, labklājība)</p>	<p>2.1.1.3. Atbalstīt godīgu konkurenci darbaspēka tirgū;</p>	<p>A/s "Latvijas valsts meži" izveidota sistēma, lai novērstu</p>	

<p>Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām</p>	<p>2.1.2.1. Atbalstīt investīcijas darba vietu izveidošanai lauku teritorijās koksnes tālākapstrādes produktu ražošanā, kurā rada augstu pievienoto vērtību;</p> <p>2.1.2.2. Veicināt koksnes produktu patēriņu vietējā tirgū, piem., būvniecībā (t.sk. valsts un pašvaldību pasūtījumos par prioritāru noteikt vietējo koku sugu produktu izmantošanu) un enerģētikā.</p>	<p>koksnes produktu pārdošanu un mežsaimniecisko pakalpojumu iepirkšanu no uzņēmumiem ar nepamatoti zemu vidējo darba algu un pakalpojumu cenu. Darba vietu skaita samazināšanās tendence meža nozarē ir apstājusies, 2017. gadā vērojams pieaugums pret 2016.gadu⁵.</p> <p>Koksnes produktu patēriņš Latvijā m³ uz vienu iedzīvotāju sasniedzis 5 m³/iedz..</p>	
<p>Ekonomiskie faktori Tautsaimniecības nozaru attīstība Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām</p>	<p>2.1.1.1. Atbalstīt un īstenot eksporta veicināšanas pasākumus;</p> <p>2.1.1.2. Palielināt darba ražīgumu, pārejot uz jaunākās paaudzes tehnoloģijām un iekārtām;</p> <p>2.2.1.1. Atbalstīt pirmreizējās investīcijas koksnes biomasas un kokapstrādes blakusproduktu pārstrādei;</p> <p>2.2.1.2. Atbalstīt ārvalstu kompetenču un tehnoloģiju pārnesi meža nozares uzņēmumu attīstībai.</p>	<p>Meža nozare Latvijā tradicionāli ir viena no nozīmīgākajām tautsaimniecības nozarēm. Meža nozares īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2017. gadā veido 4,8 % procentus. Šis radītājs pēdējos 3 gados ir stabils. Ir ievērojami pieaugusi meža nozares produkcijas pievienotā vērtība, 2017. gadā sasniedzot 1116 milj. eiro.</p>	

⁵ https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/skaitlifakti_LV_19.pdf

		<p>2015.-2018. noorganizēti 43 meža nozares eksporta veicināšanas pasākumi</p> <p>Meža nozares eksporta apjoms joprojām ir viens no lielākajiem apstrādes rūpniecībā Latvijas tautsaimniecībā, tas sastāda vidēji 20 procentus no kopējā valsts eksporta apjoma. Meža nozare ir nozīmīgākā Latvijas tautsaimniecības nozare ar pozitīvu importa un eksporta bilanci. 2018. gadā kopēja eksporta vērtība sasniedza 2,64 miljardus eiro⁶. Aizvien pieaug arī apstrādātās koksnes produkcijas īpatsvars meža nozares eksportā. 2017. gadā eksportēts par 14,4 % vairāk apstrādātās koksnes produkcijas kā 2016. gadā.</p>	
--	--	---	--

⁶ Eksports un imports 2018.gads <https://www.zm.gov.lv/mezi/statiskas-lapas/nozares-informacija/areja-tirdznieciba?nid=1085#jump>

Secinājumi :

Kopumā Pamatnostādnēs iekļauto pasākumu īstenošana ir bijusi pozitīva ietekme uz vidi kā redzams tabulā apkopotajā informācijā. Līdz ar to arī Pamatnostādņu īstenošanas ietekme uz vidi ilgtermiņā ir vērtējama pozitīvi.

Pamatnostādņu īstenošana nav radījusi vides pārskatā neparedzētu ietekmi uz vidi.

Zemkopības ministrijas ir sagatavojuši un iesniegusi Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu īstenošanu 2015.–2018. gadā, tajā izvērtēts meža nozares attīstībā sasniegtais šajā periodā. Kopsavilkums par Pamatnostādnēs meža nozares attīstības mērķu sasniegšanai noteikto rīcības virzienu galveno pasākumu un darbību rezultātīvajiem rādītājiem sniegts informatīva ziņojuma 1. pielikumā. Veikts arī meža nozares attīstības novērtējums - Latvijas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtējums (saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 7. maija noteikumiem Nr. 248 „Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtība”), informatīvā ziņojuma 2.pielikums. Informācija pieejam ministrijas mājas lapā www.zm.gov.lv⁷.

Nākamais monitoringa ziņojums nav plānots.

18.12.2019.

I.Silamiķele, t. 67027635
Ilze.Silamikele@zm.gov.lv

⁷ Informatīvais ziņojums par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu īstenošanu 2015.–2018. gadā <https://www.zm.gov.lv/mezi/statiskas-lapas/informativais-zinojums-par-meza-un-saistito-nozaru-attistibas-pamatnos?id=19087#jump>